

Økt livsmestring

Fortell meg da

Innhold i ressursbank:

- Verktøy/læringsressurser
- Aktuell opplæring/fordypning (digitalt)
- Aktuelle bøker - barnehage
- Aktuell bøker - skole
- Aktuelle sanger - barnehage
- Caser – barnehage
- Caser - skole
- Caser til økter med barna
- Forslag til podcaster
- Forslag til små drypp
- Korte filmer for diskusjon/refleksjon

Verktøy/læringsressurs

Her finner dere oversikt over ulike verktøy og læringsressurser som kan benyttes for å snakke med og gi barn og unge kunnskap om kropp, sunne grenser og hvem de kan snakke med hvis de trenger hjelp. Verktøyene og læringsressursene inneholder blant annet filmer, oppgaver, refleksjonsspørsmål og råd for gjennomføring.

Kort beskrivelse	Alderstrinn	Link
«Jeg vet» er en gratis læringsressurs for barnehager og skoler om mobbing, vold, overgrep og barns rettigheter. Innholdet er knyttet til rammeplan for barnehagen og læreplan for skolen. Utarbeidet av Bufdir, Salaby og Redd barna.	Barnehage, barneskole, ungdomsskole, vgs	https://www.jegvet.no/
Link til livet: Både i opplæringsloven og i Kunnskapsløftets generelle del står det at skolens oppgave er å sette barn og unge i stand til å håndtere livet. Dette er en omfattende oppgave, og skal skolen lykkes krever det at både faginnhold og metode er mangfoldig og sammensatt. LINK er et undervisningsopplegg som kan omsette disse bestemmelsene til praktisk arbeid i klasserommene. Utarbeidet av RVTS sør.	1-7. klasse	https://www.linktillivet.no/
Redd barna: Undervisningsmaterieell for barnehage og 1.-7. trinn om vold og seksuelle overgrep. Du finner også filmer som gir voksne kunnskap om vold og seksuelle overgrep, og råd om hva skolen og barnehagen kan gjøre for å forebygge og avdekke. Utarbeidet av Redd barna.	Barnehage og barneskole	https://www.reddbarna.no/skole-og-barnehage/tema/undervisning-vold-og-overgrep/
Æ E MÆ er en helhetlig modell for forebygging av vold og seksuelle overgrep mot barn. Utarbeidet av Sortland kommune	Barnehage og 7. klasse	https://xn--em-0iac.no/
Kanvas – Snakk med barn: Et metodisk verktøy som skal bidra til god seksuell helse for barn og å forebygge vold og seksuelle overgrep	Barnehage	https://www.kanvas.no/snakk-med-barn/

mot barn. Utarbeidet av Kanvas stiftelsen.

PBL: Samtale med barn om kropp og grenser styrker utsatte barn sin mulighet til å si ifra til en trygg voksen. Opplæringsvideoen om bruk av samtalekortene vil gi eksempler på hvordan din barnehage kan snakke med barn om kroppen. Utarbeidet av Private barnehagers landsforbund

Barnehage

<https://www.pbl.no/bvo/>

Redd barna – nettvett: Undervisning i nettvett, utviklet av Redd barna. Her finner du undervisningsmaterieell for 1.-10. trinn som kan brukes i klasserommet for å bidra til å bevisstgjøre elever til en ansvarlig, positiv og trygg nettbbruk. Materiellet kan brukes i arbeidet for å forebygge digital mobbing og seksuell trakassering.

1-10 trinn

[Undervisning i nettvett - Skole og barnehage \(reddbarna.no\)](https://www.reddbarna.no/undervisning-i-nettvett-skole-og-barnehage)

Aktuell opplæring/fordypning (digitalt)

Her finner dere ulike opplæringssider som kan være en støtte for å snakke med barn og unge om sensitive tema, tegn du kan se etter og hvordan forebygge og hjelpe.

Link	Tema
https://www.snakkemedbarn.no/	Snakkesimulator der du kan trene deg på samtaler med barn og ungdom om vold, seksuelle overgrep og andre sensitive tema.
https://barnehjernevernet.korusoslo.no/	Opplæringsside for Oslo kommunes satsing for å forebygge, oppdage og hjelpe barn som opplever omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep
https://helsekompetanse.no/course/view.php?id=149	Kurset har til hensikt å gjøre ansatte i barnehage og skole tryggere når det gjelder det å <i>snakke</i> med barn, for å kunne avdekke vold og seksuelle overgrep, og til å <i>melde</i> vold og seksuelle overgrep videre til barnevern og politi.
https://helsekompetanse.no/course/view.php?id=158	Kurset har til hensikt å gjøre ansatte i barnehage og skole tryggere når det gjelder det å <i>snakke</i> med barn, for å kunne avdekke vold og seksuelle overgrep, og til å <i>melde</i> vold og seksuelle overgrep videre til barnevern og politi.
https://jegvilvite.no/	Kunnskapsside om vold og overgrep. Rettet mot barn og unge. Visuelt materiell og forslag til undervisningsopplegg.
https://www.seksuellatferd.no/	En ressurside for fagpersoner med fokus på sunn seksuell utvikling og håndtering av bekymringsfull og skadelig seksuell atferd

<https://likestillingssenteret.no/publikasjoner/vag-a-se-vag-a-handle-3/>

Håndbok for forebygging av vold og overgrep mot barn. Håndboka handler om hvordan ansatte som arbeider med barn og unge kan forebygge og oppdage vold og overgrep, samt hjelpe barn og unge som har vært utsatt for dette.

Aktuelle bøker – barnehage

Tittel og forfatter	Tema	Aldersgruppe
Thomas og Emma bøkene, Gunilla Wolde	Kropp og følelser	1-3 år
Lars er Lars, Svein Nyhus	Kroppen	1-3 år
Peppas bok om følelser	Følelser	1-3 år
I magen bor en baby, Thomas Svensson	Kropp og følelser	1-3 år
Følelser, Anne Hansen	Følelser	1-3 år
Lily blir kjent med kroppen, Kine Iren Bergsvik, Hilde Halvorsen Landro, Janette Hatløy	Barns seksualitet	1-3 år
Samtalebilder – en vei til kommunikasjon med barn, Merete Holmsen	Ulike vanskelige livssituasjoner	2-6 år
Mine aller første ord om følelser, kropp og familie, Joelle Tournalonias	Følelser og kropp	1-3 år
Ti små vennebøker, Linda Palm	Følelser, vente på tur, si stopp etc.	2-4 år
Kroppen, Birte Svaton	Kroppen	3-4 år
Tenkeboka, Birte Svaton	Tanker og følelser	3-4 år

Hva er følelser, Birte Svaton	Følelser	3-4 år
Alle har en bakside, Anna Fiske	Kroppen	3-6 år
Hvordan lager man en baby, Anna Fiske	Kroppen	3-6 år
Følelsesbiblioteket Anna Fiske, 7 bøker	Følelser	3-6 år
Sint og glad i barnehagen, Solfrid Raknes	Følelser	3-6 år
Kroppen, Trond Viggo Torgersen	Kroppen	3-6 år
Bellas bekymring, Tom Percival	Følelser og dele bekymringer	3-6 år
Jo og Jenny i svømmehallen, Lene Ask	Kroppen	3-4 år
Vondt i magen, Erle Sellevåg og Blå kors	Følelser og bekymringer	3-6 år
Jeg er meg, min meg, Eli Rygg og Margrete Wiede Aasland	Overgrep og omsorgssvikt	5-9 år
Slik ble jeg til, Katerina Janouch	Livets reise	3-6 år
Det er ikke storken, Robie H. Harris	Hvor kommer babyer fra, forskjeller/likheter gutter og jenter	3-6 år
Ikke tull med småen, Selja Maria Siggerud	Overgrep, grenser	3-6 år
Dragen, Gro Dahle	Utrygg hjemmesituasjon	3-9 år
Prinsesse Ivar, Marion Arntzen	Kjønnsidentitet	3-6 år
Julian er en havfrue, Jessica Love	Mangfold og inkludering	3-6 år

Kroppen min - sånn ser jeg ut, Pierre Winters	Faktabok om kroppen	3-6 år
Hele meg, Hilde Landro, Kine Bergsvik og Janette Hatløy.	Om kropp og grenser, en veileder og et samlingsmateriell	4-6 år
Filiokus og Blåmann-Klåmann, Marit Hoem Kvam	Vonde hemmeligheter	3-6 år
Blekkspruten, Gro Dahle og Svein Nyhus	Overgrep	3-6 år
Sesam sesam, Gro Dahle og Svein Nyhus	Nettporno	Fra 6 år
Jeg sa ikke kom inn, Eli Ryg og M.W.Aasland	Overgrep	Fra 6 år
Sinna Mann, Gro Dahle	Vold i hjemmet	3-9 år
Olianna, Gro Dahle	Kjønnsidentitet	3-6 år
Harehjerte, Gro Dahle	Følelser/ å være redd	3-6 år
Akvarium, Gro Dahle	Omsorgssvikt	Fra 6 år
Skinnvotten, Alf Prøysen	Å få være med, grenser	3-6 år

Aktuelle bøker – skole

Tittel/forfatter	Tema og alderstrinn
Akvarium, Gro Dahle	Omsorgssvikt. Billedbok småskole-/mellomtrinnet.
Sinna mann, Gro Dahle	Vold i hjemmet
Dragen, Gro Dahle	Utrygg hjemmesituasjon. Billedbok for førskebarn/mellomtrinnet.
Håret til mamma, Gro Dahle	Bildebok om depresjon og psykiske lidelser.
Blekkspruten, Gro Dahle	Overgrep. Fortelling for førskebarn-/mellomtrinnet.
Hvor skal Simon bo?, Stina Wirsén	Handler om omsorgssvikt, barnevern og fosterhjem, men du finner ingen av de ordene i historien. Bildebok for førskebarn/småskoletrinnet.
Jeg er William, Kim Fupz Aakeson	Omsorgssvikt og ensomhet. Fortelling for mellomtrinnet.
Tryllemannen, Bjørn Ingvaldsen	Omsorgssvikt og overgrep. Fortelling for mellomtrinnet.
Sangen om en brukket nese, Arne Svingen	Fraværende mor, dårlig råd, rus. Fortelling for mellom- /ungdomstrinnet.
Hvorfor blir pappa så rar? Audhild Hjellup Lønne	Barn som lever med rus i hjemmet, For mellomtrinnet.
Smadra, Brynjulf Jung Tjønn	Familievold. Fortelling for mellom-/ungdomstrinnet.
Leo og Mei, Synne Lea	Vanskelige hjemmeforhold, vennskap og svik. Fortelling for mellom-/ungdomstrinnet.
Fargene som forsvant, Constance Ørbeck-Nilssen	Barn som er rammet av krig. For småskole-/mellomtrinnet.
Tankene lager ingen lyder, Constance Ørbeck-Nilssen	Omsorgssvikt, barnevern. For småskole-/mellomtrinnet.

Aktuelle sanger – barnehage

Tema	Sanger
Kroppen	• <i>Hode, skulder, kne og tå</i> (legg til alle kroppsdelene) • <i>Hendene på hodet</i> • <i>Holde i hendene og gynte lite grann</i> • <i>Jeg har en hånd</i> • <i>Du har to øyne som du kan se med</i> • <i>Tommeltott, slikkepott</i> • <i>Buggie, buggie</i> • <i>Fingrene våre</i> • <i>Når jeg er lei av å ligge</i> • <i>Jeg har et hode</i> • <i>Hermegåsa kommer</i> • <i>Rumpesangen</i> • <i>Jeg har en hånd</i> • <i>Lille Hasse Hare</i> • <i>Hvis dine ører henger ned</i> • <i>Kroppen – Fantorangen</i>
Følelser	• <i>Trøst – Fantorangen</i> • <i>Er du veldig glad og vet det</i> • <i>Ulik stemningsmusikk (klassisk, rock, folkemusikk etc)</i> • <i>Ikke redd - Fantorangen</i>

Caser - barnehage

Her finner dere ulike caser med situasjoner som kan oppstå i hverdagen. Velg ut noen av casene under og reflekter sammen i ansattgruppen. Tenk først alene (noter), snakk sammen to og to før dere deler i plenum. Casene er hentet fra «Snakk med barn» – Kanvas.

1-2 år

I vannrommet skal en gruppe toåringer bade for første gang. Alle barna kler av seg og hopper i vannet, unntatt én jente. Hun nøler, ser på de andre barna. En ansatt går bort til henne og spør om hun vil ta av seg klærne og bli med de andre for å leke. Jenta virker skeptisk og ser ned.

Spørsmål til refleksjon: *Hva tenker du om situasjonen? Hva ville du gjort nå? Hva tror du jenta trenger?*

Det er sovetid og alle småbarna ligger på madrasser for å sove. En voksne oppdager at en to-åring ligger og koser med tissen sin og får ereksjon. Den voksne blir usikker og tenker: hva skal jeg gjøre? Hun er redd for at andre voksne eller foreldre skal komme inn å se det.

Spørsmål til refleksjon: *Hvordan tenker du at den ansatte bør reagere?*

Barna har vært ute, og personalet har hjulpet dem å kle av yttertøyet. En barnehagelærer som var ute sammen med barna tar av seg sitt eget yttertøy på avdelingen. I det hun tar av seg overtrekksbuksen begynner en jente på 2 år å gråte og virker redd. Den siste tiden har personalet lagt merke til at jenta ofte har begynt å gråte hvis noen voksne tok av seg noen klær. Barnehagelæreren bestemte å ta det opp med foreldrene. Etter ca. 2 måneder sluttet jenta i barnehagen uten noen logisk begrunnelse fra foreldrene.

Spørsmål til refleksjon: *Ville du blitt bekymret over en liknende situasjon? Hva kunne barnehagelæreren gjøre før hun eventuelt snakket med foreldrene? Var det riktig av barnehagelæreren å snakke med foreldrene? Hva burde hun si?*

3-4 år

En ansatt i barnehagen kommer inn i dukkekroken og oppdager en gutt og ei jente som leker «tiss-mot-tiss leken» som betyr at de lar sine tissene berøre hverandre. Den ansatte spør hva de holder på med, barna svarer at de prøvde å lage barn.

Spørsmål til refleksjon: *Hvordan vil du reagere hvis du finner to barn som leker denne leken?*

Eva er 3 år og bruker fortsatt bleie. I det siste har det vært veldig vanskelig for ansatte på avdelingen å skifte bleie på henne. Hun vrir seg unna og vil ikke ligge på stellebordet. Hun er fortsatt ikke helt tørr, og i det siste har hun glemt å gå på do og dermed hatt en del uhell. Hun blir veldig lei seg når dette skjer, og hun virker litt fjern når de voksne må hjelpe henne med å vaske seg og skifte. I barnehagen har de hatt fokus på «kroppen min», dette er et tema som opptar mange av barna om dagen. Flere foreldre forteller de også snakker om dette hjemme. Mange av barna er opptatt av både sin egen og andres tiss. En dag kommer mor til en gutt på avdelingen og forteller at hun tror det er Eva som har sagt til hennes sønn at en annen jente skal kysse tissen hans.

Spørsmål til refleksjon: *Hvordan ville du forholdt deg i denne situasjonen? Hva ville du gjort videre?*

En 3-åring står på stellebordet og skal få ny bleie. Han er naken. Samtidig kommer en annen gutt kommer ut fra do og har buksa på knærne og sier; «du har også en snabel, jo».

Spørsmål til refleksjon: *Hvordan ville du forholdt deg i denne situasjonen? Hvorfor tror du begrepet snabel brukes? Hva ville du sagt til guttene?*

5-6 år

Bestemor har fulgt barnebarnet sitt i barnehagen og vil gjerne ha en klem før hun går. Barnet viser tydelig at hun ikke har lyst, men den ansatte oppfordrer barnet til å gi en klem slik at bestemor blir glad.

Spørsmål til refleksjon: *Hva kan den ansatte si til barnet og bestemor i stedet?*

Det er tidlig på morgenen og to jenter og en gutt er inne på puterommet og leker «doktorlek». Barna kikker og peker på hverandres rumpe og sammenlikner forskjellige tisser. Når en ansatt kommer inn stopper barna leken umiddelbart og virker flaue.

Spørsmål til refleksjon: *Hva er det viktig at den ansatte observere her? Hva ville du sagt til barna?*

Den siste tiden har førskolegruppen sett på noen av filmene i «Jeg vet» og snakket mye om gode, vonde og ulovlige berøringer. Den voksne har lagt merke til at Ivor har vært stille og litt forvirret siste samlingsstunden. Rett før de skal til å runde av sier Ivor at han må suge på pappas tiss.

Spørsmål til refleksjon: *Hvordan skal den ansatte reagere? Hva kan den ansatte si? Hva skal den ansatte gjøre?*

Samtale med barn – mikroøvelse med case og spørsmål (Barnehjernernevernet)

<https://barnehjernernevernet.korusoslo.no/wp-content/uploads/2020/03/Nettsiden-Samtale-med-barn.pdf>

Caser - skole

Velg ut en av casene under og reflekter sammen i ansattgruppen. Tenk først alene (noter), snakk sammen to og to før dere deler i plenum.

Jonas

Jonas er 11 år. Den siste tiden har klassen snakket mye om kropp, sunne grenser og gode og vonde hemmeligheter. Læreren til Jonas har det siste halve året vært bekymret for han og merket at han har trukket seg mer tilbake. Under en elevsamtale spør læreren Jonas om hvordan han egentlig har det og Jonas begynner å gråte. Han forteller:

«En dag var jeg ute og lekte med venner i bakgården. Pappa ropte og sa jeg måtte komme inn. Jeg glemte å ta av meg skoene da jeg kom inn, og da ble pappa sint. Mamma var på butikken.

Jeg løp inn på rommet mitt og lukket døren. Pappa ropte og sa at jeg måtte komme ut, men jeg turte ikke. Da kom pappa inn på rommet mitt. Han var rød i ansiktet og fektet med armene. Han sa at jeg ikke kunne oppføre meg sånn som dette. Han sa at jeg aldri hørte etter på det han sa. Jeg svarte tilbake og sa 'dumme pappa'.

Da ble pappa så sint at han slo meg i armen og ryggen. Det var kjempevondt, og jeg ble veldig redd for at pappa skulle slå igjen. Jeg tenkte at pappa ikke ville slå hvis jeg var helt stille.

Pappa sa jeg skulle bli med å spise en brødiskive. Jeg ble med og spiste, helt stille. Jeg fortalte ikke noe da mamma kom hjem fra butikken.»

Spørsmål til refleksjon: Hvordan ville du forholdt deg i denne situasjonen? Hva ville du sagt til Jonas? Hva ville du gjort videre?

Ariana

Ariana er 9 år og bor sammen med mamma og en liten bror på 2 år.

Hun har fortalt til læreren at hun må passe på lillebror veldig ofte. Hun er noen ganger på besøk hos far, men læreren vet ikke helt når. Mamma er ofte syk, og må sove og hvile. Ariana har fortalt at noen ganger sover mamma når hun går på skolen og når hun kommer hjem. Da må Ariana huske å hente lillebror i barnehagen. Mamma er ofte trist og lei, og da gråter hun. Noen ganger er hun glad og da ler de. Noen ganger lager mamma taco og pizza, og noen ganger må Ariana lage mat til lillebror i mikrobølge.

Ariana hjelper mamma med å handle, for mamma er ikke så glad i å møte andre mennesker.

Noen ganger er Ariana på besøk hos pappa, men læreren vet ikke helt hvor ofte. Ariana har fortalt at mamma og pappa krangler ganske mye, og at mamma sier at hun ikke ønsker at Ariana og broren skal være hos pappa. Noen ganger får de lov, og da er de der hele helga. Men noen ganger kommer han ikke og henter dem, selv om han har sagt at han skal.

Spørsmål til refleksjon: *Hvordan ville du forholdt deg i denne situasjonen? Hva ville du sagt til Ariana? Hva ville du gjort?*

Ibrahim

Ibrahim er 9 år. Han bor sammen med mor, far og 5 søsken. Læreren vet at de bor trangt og at Ibrahim deler rom sammen med to storebrødre. Det siste halve året har Ibrahim endret adferd fra å være glad og sosial til å bli skvetten, redd og unnnvikende. Noen ganger blir han også veldig sint og det har hendt at han dytter stoler i gulvet og sparker til søppelkassa. Når læreren har bedt ham stoppe har han begynt å gråte og løpe ut. Ibrahim har også sluttet å skifte når de skal ha gym og stivner til hvis noen kommer borti han ved ballspill og gymlek.

Spørsmål til refleksjon: *Hvordan ville du forholdt deg i denne situasjonen? Hva ville du sagt til Ibrahim? Hva ville du gjort?*

Caser til samlinger/økter i barnehage og skole

Her finner du forslag til caser som kan brukes i samlingsstunder/økter sammen med barna. Tilpass gjerne historiene med annen alder, navn, sted osv. Bruk gjerne konkrete eller dukker når du forteller og still barna åpne spørsmål rundt casene som fortelles. Du kan også ta utgangspunkt i filmer fra jegvet.no og lage caser ut fra dem eller vise filmene for diskusjon.

Mina 4 år

Mina er 4,5 år og bor sammen med mamma og pappa i et hus rett ved skogen. Hun liker seg i barnehagen og liker godt å leke doktor.

Petter er en voksen som bor i huset ved siden av Mina. Han er ofte på besøk og tuller og tøyser mye, og det hender han passer henne når foreldrene skal noe. En gang lekte Petter og Mina doktor og Petter måtte se om hun var syk på tissen. Han måtte ta på tissen til Mina og dette synes Mina var rart og ekkelt. Etterpå måtte Mina være doktor og ta på Petter sin tiss. Han tok også bilde av tissen til Mina og Mina likte ikke dette.

Dette måtte være deres hemmelighet og ingen måtte vite det. Dette sa Petter med streng stemme.

Det samme skjedde flere ganger, og Mina får en klump i magen når hun tenker på dette.

Adrian 8 år

Adrian bor sammen med mammaen og pappaen sin, men mamma er mest hjemme. Adrian vet ikke om hun jobber. Han har en storesøster og en storebror som går på ungdomskolen. Pappaen hans er mye borte. Han jobber og tjener masse. Når han kommer hjem har han med seg fine gaver. Adrian har mye Lego, det synes han er gøy å leke med.

Mammaen og pappaen til Adrian har mange venner, og de kommer ofte på besøk når pappa er hjemme. Da spiller de kjempehøy musikk, og bråker ganske mye. Adrian har fått noen gule dotter som han kan putte i ørene om natta, men han hører dem likevel. Noen ganger sniker han seg ned, og setter seg i trappa for å se på dem. Han lurte litt på hva de holder på med for det lukter så vondt i huset. Noen ganger blir de veldig rare, og en gang ramlet mammaen rett i bordet. Hun fikk et kutt i pannen og begynte å blø. Da ble Adrian redd! En gang var det så mange folk hjemme hos dem, at politiet kom. Da ble pappaen til Adrian ganske sur. Dagen etterpå bygde pappa og Adrian en Lego-båt sammen. Da hadde de det fint. Pappaen sier at alle foreldre har sånne fester av og til, og at det ikke er noe å snakke om.

Forslag til podcaster

- <https://soundcloud.com/stiftelsenkanvas/episode-4-snakk-med-barn-med-pia-friis>
- Barndommen varer i generasjoner: <https://www.spillav.no/episoder>
- Til barns beste, Små barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep
<https://podcasts.apple.com/us/podcast/06-sm%C3%A5-barns-rett-til-beskyttelse-mot-vold-og-overgrep/id1605039426?i=1000567984153>

Små drypp som gir spontane opplæringsøyeblikk

De spontane samtalene skjer «her og nå», og gir en mulighet til å snakke om temaet fordi barnet selv tar det opp og når barnas interesse for tema er på sitt høyeste. Dette kan være reaksjoner under høytlesning, når et barn ikke vil gi klem, når et barn forteller at «mamma har baby i magen» eller «jeg har ikke hår på tissen min». Våg å bruke disse situasjonene godt.

Barn og unge trenger grunnleggendebegreper og kunnskap å bygge videre på, og læring skjer gjennom gjentakelser. Ved å tilrettelegge for planlagte samlinger, visuelle påminnere, dialog i hverdagen og spontane aktiviteter skapes det flere spontane opplæringsøyeblikksom både voksne og barn kan benytte seg av.

Eksempler på små drypp:

- Ha bøker om tema synlig i barnehøyde – rydd bokhyllen
- Heng opp bilder/tegninger om tema – for eksempel tegne barnekropper og lime på organer
- Veilede i lekesituasjoner (for eksempel å sette grenser)
- Ha dukker og konkrete tilgjengelig etter en samling om tema
- Les bøker sammen - vær tilgjengelig for spørsmål
- Samtaler i garderoben, ved lesetund, rundt måltidet, på tur
- Tegneaktiviteter - tegne kroppen, følelser osv
- Gjør et rollespill med utgangspunkt i barnas spørsmål og undring

Kort-filmer som kan igangsette tema for diskusjon i ansattgruppen

- Kroppen min eier jeg – animasjonsfilmer som lærer barn om kropp, grenser og overgrep (Redd barna)
- Barn som opplever vold hjemme ser verden litt annerledes (dinutvei.no)
- Jeg var egentlig ikke slem, jeg ville bare at de skulle se at noe var gærent (Redd barna)
- Har du en vond hemmelighet? – Informasjonsvideo om overgrep mot barn (RVTS Vest)
- Hemmeligheten – animert film for barn om gode og vonde hemmeligheter (Nok Bergen)